

Nr 274.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om utsträckt anstånd med betalning av gäld; given Stockholms slott den 28 augusti 1914.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om utsträckt anstånd med betalning av gäld.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Berndt Hasselrot.

Förslag

till

lag om utsträckt anstånd med betalning av gäld.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Med betalning av sådan gäld, å vilken lagen den 5 augusti 1914 om anstånd med betalning av gäld (moratorium) äger tillämpning och som förfallit efter den 15 juli 1914, må ytterligare anstånd åtnjutas intill dess fjorton dagar förflutit från den dag gälden skolat enligt nämnda lag betalas.

Har gäld tillkommit före den 5 augusti 1914 och förfaller densamma till betalning under tiden från och med den 7 till och med den 20 september 1914, äge gäldenären njuta anstånd med betalningen intill dess en kalendermånad förflutit från förfallodagen.

2 §.

Vad i 1 § är stadgat skall icke gälla om
skatter, utskylder eller andra offentliga avgifter;
post-, telefon- eller telegramavgifter;
avgifter för vatten, gas eller elektrisk ström;
avgifter till eller ersättningar från riks försäkringsanstalten, sjuk-
kassor eller understödsföreningar;

premier på grund av försäkringsavtal eller sådana ersättningar på grund av dylikt avtal, som ej utgå vid återköp av livförsäkring eller som förskott mot säkerhet i livförsäkringsbrev;

sådan ersättning, som det enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åligger arbetsgivare att utgiva;

bidrag till annans underhåll, som utgår enligt lag eller avtal;
 skadestånd;
 böter eller vite, vartill någon blivit av domstol eller annan offentlig myndighet fälld;
 avlöning för allmän eller enskild tjänst eller annan arbetsanställning;
 pension, livränta eller undantagsförmån;
 arrendeavgift;
 hyra för fast eller lös egendom;
 förlagsskuld, som på grund av 11 § i förordningen den 13 april 1883 angående förlagsinteckning förfallit till betalning;
 gäld av vad slag det vara må, som åligger staten eller kommun.
 Med ränta å gäld må ej anstånd åtnjutas, ej heller medavbetalning å lån, som mot säkerhet av inteckning i fast egendom beviljats i enlighet med de för hypoteksföreningars verksamhet meddelade bestämmelser.

3 §.

Med betalning av köpeskilling för lös egendom må ej anstånd enligt 1 § åtnjutas i vidare mån än köpeskillingen avser gods, som blivit avlämnat före den 5 augusti 1914, eller fråga är om köpeskillingen för sådant å exekutiv auktion försålt fartyg, som i 94 § utsökningslagen omförmåles. Har någon eljest utfäst betalning för annans åtagande att något göra eller låta, äge han ej heller på grund av 1 § åtnjuta anstånd med betalningen i vidare mån än åtagandet blivit före nämnda dag fullgjort.

4 §.

Utan hinder av vad i 1 § stadgas må medel, insatta hos bolag eller annan, som driver bankrörelse, uttagas; äro medlen insatta hos sparbank eller å sparkasseräkning eller därmed likartad räkning, äge dock insättaren ej utbekomma mer än 100 kronor i veckan av sitt tillgodohavande.

5 §.

Är borgenären bosatt utom riket, äge gäldenären jämväl i fråga om sådan gäld, som i 2—4 §§ avses, njuta anstånd med betalningen

efter ty i 1 § sägs. Har borgenär, som nu sagts, efter den 4 augusti 1914 överlåtit sin fordran på någon, som är bosatt inom riket, äge denne icke i det avseende, varom nu är fråga, bättre rätt än den utländske borgenären.

6 §.

Under den tid anstånd med gälds betalning åtnjutes må icke gälden vare sig genom stämning till domstol eller hos överexekutor utsökas eller på grund av densamma utmätning sökas eller verkställas. Är talan om betalning redan hos domstol eller överexekutor anhängiggjord, må dock den talan utan hinder av vad nu stadgats vinna prövning.

Under nämnda tid må ej heller av anledning, som i 4 § konkurslagen sägs, innehavare av fordran, som med anståndet avses, göra ansökan, att gäldenärens egendom skall avträdas till konkurs, eller sådan förut gjord ansökan vinna behandling.

Utan hinder av vad i första stycket är stadgat äge inteckningshavare göra gällande den rätt, som omförmäles i 31 och 35 §§ av förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom eller i 27 och 28 §§ av lagen den 10 maj 1901 om inteckning i fartyg eller i 17 § av lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt.

7 §.

Begagnar gäldenär anstånd, som han enligt denna lag äger åtnjuta, må icke i följd därav, att betalning uteblivit, pant, som må hava blivit satt för gälden, försäljas eller av borgenären för egen räkning behållas eller vite utgå, där sådant blivit utfäst för den händelse gäldenären skulle fördröja betalningen över förfallodagen. Ej heller må i ty fall på grund av bestämmelserna i 95 eller 130 § utsökningslagen köp varda ogillt eller annan bestämmelse i lag eller avtal därom, att gäldenärens rätt i följd av dröjsmål med betalningen skulle vara förverkad, vinna tillämpning.

8 §.

Å gäld, för vilken ränta ej är utfäst, men viss förfallodag är bestämd, äge borgenären för den tid anstånd med gäldens betalning enligt denna lag äger rum tillgodonjuta ränta efter sex för hundra om året

eller, där fråga är om gäld, som grundar sig å växel, efter den räntefot, som vid anståndets början gällde för diskontering i riksbanken av växlar, ställda att betalas efter högst tre månader. Vad nu är stadgat om skyldighet att gälda ränta skall icke äga tillämpning å den, som å exekutiv auktion inropat fast egendom eller sådant fartyg, som i 94 § utsökningslagen omförmäles.

År å gäld, med vars betalning anstånd åtnjutes enligt denna lag, ränta utfäst att för tid efter gäldens förfallodag utgå efter högre räntefot än dessförinnan, vare gäldenären ej pliktig att för den tid, under vilken han begagnar sig av anståndet, gälda ränta efter högre räntefot än sex för hundra om året eller, där redan för tiden före förfallodagen högre ränta utfästs, efter den sålunda utfästa räntefoten.

9 §.

Under tiden från och med den 7 september till och med den 6 oktober 1914 må fast egendom, som är utmätt eller som hör till konkursbo, icke i något fall försäljas och försäljning av utmätt eller konkursbo tillhörig lös egendom icke äga rum i andra fall än här nedan i andra stycket sägs. Ej heller må under sagda tid borgenär, som för sin fordran har lös egendom såsom pant, genom försäljning eller annorledes skaffa sig betalning ur panten, där ej egendomen är av beskaffenhet, som här nedan sägs.

Försäljning av lös egendom, som är underkastad förskämning eller snar förstörelse eller erfordrar alltför kostsam vård, må äga rum utan hinder av vad i första stycket är stadgat. Utmätt lös egendom må ock säljas, där borgenären och gäldenären äro ense därom eller överexekutor prövar det vara lämpligt. Likaledes må lös egendom, som hör till konkursbo, försäljas, såframt sådant fall är för handen, som i 48 § andra stycket konkurslagen omförmäles, eller borgenärerna i den ordning 59 och 60 §§ samma lag stadga besluta sådan försäljning och rättens ombudsman efter att hava hört gäldenären lämna sitt bifall därtill.

Har försäljning, som efter ty nu sagts ej må ske, redan utsatts att äga rum, varde den inställd. Skall försäljning, som nyss nämnts, utsättas att äga rum å tid efter den 6 oktober 1914, må kungörelse om försäljningen ej utfärdas förrän efter sagda dag.

10 §.

Sammanträde, som blivit utsatt för fördelning av köpeskillingen för utmätt fast egendom eller fartyg, skall, där köparen begagnar sig av anstånd enligt denna lag, inställas. När anståndet upphör, åligger det auktionsförrättaren att, där köpeskillingen rätteligen erlägges, ofördröjligen utsätta ny tid för sammanträdet och låta detta kungöras så som i 140 eller 142 § utsökningslagen sägs samt att i annat fall med iakttagande av vad här ovan i 9 § stadgas förfara så som i nämnda lag för varje särskilt fall föreskrives.

11 §.

Under den tid anstånd med växels betalning åtnjutes må växeln icke till betalning uppvisas eller för bristande betalning protesteras.

12 §.

Är enligt lag eller författning borgenärs rätt beroende därav, att talan anhängiggöres eller annan åtgärd vidtages inom viss tid, och kan på grund av vad här ovan är stadgat sådan åtgärd icke företagas, vare borgenärens rätt förvarad, där åtgärden vidtages inom en kalendermånad efter hindrets upphörande; dock att i fråga om vad borgenären har att iakttaga för bevarande av växelrätt skall gälla vad i 92 § växellagen stadgas.

Denna lag skall träda i kraft den 7 september 1914.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 augusti 1914.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Hasselrot, anförde:

»På grund av de förhållanden, som vid det nu gällande moratoriets början voro rådande, erhöll detta en tämligen vidsträckt, enligt vissas mening alltför vidsträckt omfattning. Företrädare för bank-, handels- och industrikretsar hava också uttalat önskan om moratoriets upphävande och ersättande med anordningar, som innebära en successiv avveckling av detsamma. Sålunda har Stockholms Handelskammare i en den 22 i denna månad avlåten underdånig skrivelse gjort framställning om att Kungl. Maj:t täcktes omedelbart vidtaga åtgärder för upphävande eller successiv avveckling av lagen om anstånd med betalning av gäld den 5 augusti 1914, i vad den avser inländska förhållanden. Å andra sidan

har Kalmar med flera läns trävaruexportförening i en underdånig skrivelse av den 20 i denna månad med förmälan, att trävaruexporten numera omöjliggjorts, och att det därigenom blivit exportörerna omöjligt att fullgöra sina förbindelser, hemställt om förlängt moratorium för dessa förbindelser.

Det synes visserligen vara förenat med betydande svårigheter att nu överskåda alla de verkningar, det i nämnda lag medgivna moratoriet medfört. Isynnerhet torde knappast kunna med bestämdhet avgöras om och i vilken grad moratoriet medverkat till den obestridliga ökning av riksbankens sedelreserv, som inträdde kort efter moratoriets början och då följde på en nästan våldsamt sänkning av samma reserv. Men det kan likväl ej förnekas, att ett omfattande moratorium lätteligen är ägnat att kraftigt dämpa handel och näringar och sålunda endast på grund av tvingande nödvändighet och under iakttagande av den största försiktighet bör upprätthållas. Ifråga om våra förbindelser gentemot utlandet är emellertid ett vidsträckt moratorium fortfarande nödvändigt. Så länge de flesta övriga europeiska stater gentemot oss upprätthålla ett sådant, kunna vi naturligtvis ej handla annorlunda. Beträffande den inländska gälden åter föreligger ett annat förhållande. Sedan vår sjöfart på utlandet nu åter börjat väckas till liv, och ljusa förhoppningar om en förbättring av villkoren för vår exportindustri och övriga handel med utlandet därtill blivit knutna, torde tiden vara inne att företaga väsentliga begränsningar i moratoriets omfattning i riktning mot en så småningom försigtgående avveckling av den stagnation, som ett moratorium med nödvändighet medför. Det kan emellertid knappt med tillräcklig styrka betonas, att en dylik avveckling ej får ske brådstörtat. Att utan vidtagande av några nya åtgärder ifråga om moratorium helt enkelt låta det nu gällande moratoriet gå till ända torde sålunda icke kunna försvaras. Därigenom skulle t. ex. all gäld, som förfallit före den 5 augusti, och med vars betalning anstånd åtnjutits, förfalla till betalning den 7 september. Det är uppenbart, att en sådan eventualitet lätt skulle kunna medföra en farlig ansträngning av penningomsättningen. Lika litet torde det låta sig göra att ålägga alla de gäldenärer, vilkas gäld förfallit under tiden från och med den 5 augusti till och med den 6 september, och som begagnat sig av en kalendermånads anstånd, att betala gälden omedelbart efter denna anståndstids utgång, innan de ännu haft möjlighet att förfoga över sina tillgodohavanden i bankerna, och innan ännu verkningarna av den handel, som nu åter kommit i gång, hunnit göra sig gällande. En ytterligare kortare tids anstånd måste beviljas dessa gäldenärer. För att bereda dem utväg att vid denna anståndstids utgång

kunna betala sin gäld är det nödvändigt att de under tiden få i vanlig ordning göra sina uttag å alla s. k. avistaräkningar i bankerna. I sådant syfte måste sålunda undantag göras från det utsträckta anståndet. Även i andra avseenden äro väsentliga undantag från grundsatsen om moratoriets utsträckning påkallade. Man måste se till, att redan under nu åsyftade tid det normala penningeomloppet börjar att så småningom återställas. Åtskillig gäld, för vars betalande omedelbart efter utgången av det nu gällande anståndet särskilda skäl tala, bör sålunda ej komma i åtnjutande av något ytterligare anstånd.

Om det för ernående av en smidig avveckling av det nu gällande moratoriet är nödigt att i många fall medgiva någon tids ytterligare anstånd med betalning av gäld, som redan åtnjutit anstånd, kan en sådan anordning emellertid icke undgå att öva inverkan även på betalningsmöjligheterna ifråga om sådan gäld, som uppkommit före det nu gällande moratoriets början och som förfaller under tiden närmast efter dess utgång. Skulle betalning av denna gäld kunna framtvingas samtidigt därmed, att den äldre gälden, som omfattats av moratoriet, måste infrias, vore även därmed faran för en allvarlig rubbning av penningeomloppet överhängande. En anhopning av gäld, som samtidigt förfölle till betalning, skulle komma att äga rum, och betydande vanskligheter såväl för de enskilde som för det allmänna skulle därigenom uppstå. Ehuru mot en utsträckning av anståndet till sådan gäld, som här avses, onekligen åtskilliga betänkligheter göra sig gällande, så måste dock dessa vika för den bjudande nödvändigheten att under nuvarande alltjämt osäkra förhållanden undvika en farlig överansträngning av de enskildes ekonomiska möjligheter och av penningecirkulationen i landet. Har, så som enligt den nu gällande moratorielagen är förhållandet, all gäld, som, ehuru förfallen före den 5 augusti, lämnats ogulden, samt all gäld, som förfaller under tiden från och med sagda dag till och med den 6 september, utsatts att betalas under månaden närmast efter sistnämnda dag, skulle det tydligen vara förenat med en betydande risk att ålägga betalningsskyldighet för all den nämnda gälden samtidigt därmed, att den gäld, som, utan att anstånd åtnjutits, förfaller under samma tidrymd, också skall betalas. Ett så omfattande betalningsanstånd som det nu gällande kan icke undgå att medföra en viss förskjutning också beträffande betalningen av den övriga gäld, som förfaller under den tid, då anståndet utgår. En sådan förskjutning är en oundgänglig om ock beklagansvärd följd av en avveckling av det redan beviljade anståndet. Det ligger emellertid mycken vikt uppå att förskjutningen icke får större omfattning än nödigt är.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 1 saml. 194 häft. (Nr 274.) 2

Det förslag till lag om utsträckt anstånd med betalning av gäld, som jag låtit utarbete inom justitiedepartementet, är byggt på ovan utvecklade grundsatser.

Den gäld, som förfallit före den 5 augusti och med vars betalning anstånd åtnjutits enligt den nu gällande lagen, har uppdelats i två grupper, den ena omfattande sådan gäld, som förfallit före den 16 juli, och den andra omfattande den gäld, som förfallit under tiden från och med den 16 juli till och med den 4 augusti. Den förra har ej ansetts böra komma i åtnjutande av något ytterligare anstånd. Ifråga om den skall anståndet genast avvecklas. Den skall sålunda gäldas den 7 september. Den senare åter får åtnjuta ytterligare 14 dagars anstånd, på det att gäldenären under denna tid må kunna träffa anordningar för betalningen. Ett lika långt anstånd beviljas också den gäld, som förfallit under tiden från och med den 5 augusti till och med den 6 september. För båda dessa fall göras emellertid betydande undantag från moratoriets omfattning. Dessa undantag, som angivas i 2—4 §§ av lagförslaget, åsyfta att redan från och med den 7 september så småningom återföra det ekonomiska livet i dess normala banor. De bestämmelser, som torde visa sig bliva de i denna riktning mest verk samma, undantaga från anståndet räntor och vissa amorteringar å lån, hyror, fordringar på s. k. avistaräkningar hos banker samt i vissa fall penningefordringar på grund av avtal om ömsesidiga förpliktelser. Ifrågavarande bestämmelser få emellertid enligt vad 5 § utvisar icke tillämpas, när borgenären är bosatt utom riket.

Tillämpningen av ifrågavarande bestämmelser medför att med ovan antydda undantag den gäld, som förfallit före den 16 juli, skall betalas den 7 september, den gäld, som förfallit under tiden från och med den 16 juli till och med den 4 augusti, skall betalas den 21 september och den gäld, som förfaller under tiden från och med den 5 augusti till och med den 6 september, skall betalas 14 dagar efter utgången av anståndet enligt nu gällande lag. Förfallodagarna för sistnämnda gäld komma sålunda att infalla under en tidrymd, som slutar den 20 oktober.

Beträffande anstånd med betalning av sådan gäld, som förfaller under månaden närmast efter den 6 september, och som sålunda icke avsetts med den nu gällande lagen må till en början framhållas, att om gälden uppkommit efter den 4 augusti 1914, densamma naturligtvis lämnats fullständigt oberörd av det nu föreslagna moratoriet. Det är endast tidigare uppkommen gäld, som beröres. Det har, för undvikande av en alltför stark kollision med betalningsterminerna för den gäld, som ovan omhandlats, funnits nödigt att för nu ifrågavarande gäld med-

giva ett anstånd av en kalendermånad från förfallodagen. Den tidrymd, inom vilken denna gäld skall betalas, kommer sålunda att sträcka sig från och med den 7 oktober till och med den 6 november. Även i det sålunda föreslagna anståndet göras dock ifråga om inländsk gäld de inskränkningar, som omförmälas i 2—4 §§ av förslaget.

Förutom nu berörda stadganden hava i förslaget, i anslutning till motsvarande bestämmelse i den nu gällande lagen, upptagits föreskrifter om uppskov under viss tid med försäljning av egendom, som är utmätt eller som tillhör konkursbo. De skäl, som tala för ett sådant uppskov, synas emellertid i viss mån äga giltighet jämväl i fråga om tvångsrealisation av pant. I regel skulle det innebära en obillig hårdhet gentemot gäldenären, om borgenären under nuvarande tryckta tider kunde framtvinga en dylik försäljning. Ifrågavarande bestämmelse har därför utsträckts att gälla även detta slag av tvångsförsäljning.

I enlighet med lagrådets i annat sammanhang gjorda hemställan hava i förslaget upptagits stadganden om skyldighet att gälda ränta under den tid anstånd åtnjutes. Jämväl i övrigt hava vissa närmare bestämmelser angående moratoriets rättsverkningar och därmed sammanhängande ämnen — utöver de i nu gällande lag meddelade — upptagits i förslaget.»

Departementschefen uppläste härefter ett, i överensstämmelse med vad han anført, inom justitiedepartementet upprättat såsom bilaga till detta protokoll fogat förslag till *lag om utsträckt anstånd med betalning av gäld* och hemställde, att lagrådets utlåtande över detta förslag måtte för det ändamål, som i § 87 regeringsformen omförmäles, inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna hemställan, vilken biträdades av statsrådets övriga ledamöter, fann Hans Maj:t Konungen gott lämna bifall.

Ur protokollet:

Israel Myrberg.

Förslag

till

lag om utsträckt anstånd med betalning av gäld.

1 §.

Med betalning av sådan gäld, å vilken lagen den 5 augusti 1914 om anstånd med betalning av gäld (moratorium) äger tillämpning och som förfallit efter den 15 juli 1914, må ytterligare anstånd åtnjutas intill dess fjorton dagar förflutit från den dag gälden skolat enligt nämnda lag betalas.

Har gäld tillkommit före den 5 augusti 1914, och förfaller densamma till betalning under tiden från och med den 7 september till och med den 6 oktober 1914, äge gäldenären njuta anstånd med betalningen intill dess en kalendermånad förflutit från förfallodagen.

2 §.

Vad i 1 § är stadgat skall icke gälla om
skatter, utskylder eller andra offentliga avgifter;
avgifter för telefon, telegram, vatten, gas, elektriskt ljus eller elektrisk kraft;
avgifter till och ersättningar från riksförsäkringsanstalten, sjuk-kassor eller understödsföreningar;
premier och ersättningar på grund av försäkringsavtal;
sådan ersättning, som det enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete åligger arbetsgivare att utgiva;
underhållsbidrag, som utgå på grund av i lag stadgad eller särskilt avtalad försörjningsplikt;
skadestånd;

böter och viten, vartill någon blivit av domstol eller annan offentlig myndighet fälld;

avlöning för allmän eller enskild tjänst eller annan arbetsanställning;

pension, livränta eller undantagsförmån;

arrende;

hyra för fast eller lös egendom;

1883 förlagsskuld, som på grund av 11 § i förordningen den 13 april angående förlagsinteckning förfallit till betalning;

gäld av vad slag det vara må, som åligger staten eller kommun.

Med ränta må ej anstånd åtnjutas, ändå att gälden är sådan, som i 1 § avses. Vad nu sagts om ränta gälle ock om avbetalning å lån, som mot säkerhet av inteckning i fast egendom beviljats i enlighet med de för hypoteksföreningars verksamhet meddelade bestämmelser.

3 §.

Med betalning av köpeskilling för lös egendom må ej anstånd enligt 1 § åtnjutas, med mindre godset blivit avlämnat före den 5 augusti 1914 eller sådant fartyg, som i 94 § utsökningslagen omförmäles, blivit å exekutiv auktion försålt. Har någon eljest utfäst betalning för annans åtagande att något göra eller låta, äge han ej heller på grund av 1 § åtnjuta anstånd med betalningen i vidare mån än åtagandet blivit före nämnda dag fullgjort.

4 §.

Utan hinder av vad i 1 § stadgas må av medel, insatta hos bolag eller annan, som driver bankrörelse, uttagas,

om medlen vid anfordran förfalla till återbetalning, hela tillgodohavandet,

om de äro insatta hos sparbank eller å sparkasseräkning eller därmed likartad räkning, 100 kronor i veckan å varje räkning

samt, om de eljest äro insatta att återbetalas viss tid efter uppsägning, i varje vecka tio för hundra av den behållning, som å räkningen inestod den 5 augusti 1914.

5 §.

Är borgenären bosatt utom riket, äge gäldenären jämväl ifråga om sådan gäld, som i 2—4 §§ avses, njuta anstånd med betalningen

efter ty i 1 § sägs. Har borgenär, som nu sagts, efter den 4 augusti 1914 överlätit sin fordran på någon, som är bosatt inom riket, äge denne icke i det avseende, varom nu är fråga, bättre rätt än den utländske borgenären.

6 §.

Under den tid anstånd med gälds betalning åtnjutes må icke gälden vare sig genom stämning till domstol eller hos överexekutor utsökas eller på grund av densamma utmätning sökas. Är talan om betalning redan hos domstol eller överexekutor anhängiggjord, eller har ansökan om utmätning redan gjorts, utgöre anståndet ej hinder för förfarandets fortgång.

Under nämnda tid må ej heller av anledning, som i 4 § konkurslagen sägs, på grund av gäld, som med anståndet avses, av borgenär göras ansökan, att gäldenärens egendom avträdes till konkurs.

Utan hinder av vad i första stycket är stadgat äge inteckningshavare göra gällande den rätt, som omförmäles i 31 och 35 §§ av förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom eller i 27 och 28 §§ av lagen den 10 maj 1901 om inteckning i fartyg eller i 17 § av lagen den 14 juni 1907 om inteckning i tomträtt och vattenfallsrätt.

7 §.

Begagnar gäldenär anstånd, som han enligt denna lag äger åtnjuta, må icke i följd därav, att betalning sålunda uteblivit, pant, som må hava blivit satt för gälden, försäljas eller av borgenären behållas, eller ränta för tid efter gäldens förfallodag, som må vara utfäst, tillgodonjutas, eller vite utgå, där sådant blivit utfäst för den händelse gäldenären skulle fördröja betalningen över förfallodagen. Ej heller må i ty fall på grund av bestämmelserna i 95 eller 130 §§ utsökningslagen köp vardas ogillt, eller annan bestämmelse i lag eller avtal därom, att gäldenärens rätt i följd av dröjsmål med betalningen skulle vara förverkad, vinna tillämpning.

8 §.

Å gäld, för vilken viss förfallodag är bestämd, äge borgenären, evad ränta blivit utfäst eller icke, rätt att för den tid anstånd med

gäldens betalning enligt denna lag äger rum tillgodonjuta ränta efter sex för hundra om året eller, där fråga är om gäld, som grundar sig å växel, efter den räntefot, som vid anståndets början gällde för diskontering av växlar i riksbanken. Begagnar sig gäldenären av sådant ytterligare anstånd, som i första stycket av 1 § sägs, vare han pliktig att efter ty nu sagts gälda ränta jämväl för den tid anstånd åtnjutits enligt lagen den 5 augusti 1914.

Vad nu är stadgat om skyldighet att gälda ränta skall icke äga tillämpning å den, som å exekutiv auktion inropat fast egendom eller sådant fartyg, som i 94 § utsökningslagen omförmäles.

9 §.

Under tiden från och med den 7 september till och med den 6 oktober 1914 må egendom, som är utmätt eller som tillhör konkursbo, icke försäljas, med mindre fråga är om lös egendom, som är underkastad förskämning eller snar förstörelse eller erfordrar alltför kostsam vård, eller ock sådant fall är för handen, som i andra stycket av 48 § konkurslagen omförmäles. Ej heller må under sagda tid borgenär, som för sin fordran har lös egendom såsom pant, genom försäljning eller annorledes skaffa sig betalning ur panten, där ej egendomen är sådan, som nyss sagts.

Har försäljning, som enligt första stycket ej må ske, redan utsatts att äga rum, varde den inställd. Skall försäljningen utsättas att äga rum å tid efter den 6 oktober 1914, må kungörelse om försäljningen ej utfärdas förrän efter sagda dag.

10 §.

Sammanträde, som blivit utsatt för fördelning av köpeskillingen för utmätt fast egendom eller fartyg, skall, där köparen begagnar sig av anstånd enligt denna lag, inställas. När anståndet upphör, åligger det auktionsförrättaren att, där köpeskillingen erlägges, ofördröjligen utsätta ny tid för sammanträdet och låta detta kungöras såsom i 140 eller 142 § utsökningslagen sägs samt att i annat fall med iakttagande av vad här ovan i 9 § stadgas förfara så som i nämnda lag för varje särskilt fall föreskrives.

11 §.

Under den tid anstånd med växels betalning åtnjutes må växeln icke till betalning uppvisas eller för bristande betalning protesteras.

12 §.

Är enligt lag eller författning borgenärs rätt beroende därav, att talan anhängiggöres eller annan åtgärd vidtages inom viss tid, och kan på grund av vad här ovan är stadgat sådan åtgärd icke företagas, vare borgenärens rätt förvarad, där åtgärden vidtages inom en kalendermånad efter hindrets upphörande; dock att ifråga om vad borgenären har att iakttaga för bevarande av växelrätt skall gälla vad i 92 § växellagen stadgas.

Denna lag skall träda i kraft den 7 september 1914.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl Maj:ts lagråd torsdagen
den 27 augusti 1914.*

Närvarande:

Justitieråden	THOMASSON, SVEDELIUS,
Regeringsrådet	THULIN,
Justitierådet friherre	LEIJONHUFVUD,
Bankdirektören	RABE.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 24 augusti 1914, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det ändamål, som i § 87 regeringsformen omförmäles, inhämtas över upprättat förslag till lag om utsträckt anstånd med betalning av gäld; och hade Kungl. Maj:t, enligt beslut ovanberörda den 24 augusti 1914, förordnat direktören i Skandinaviska kreditaktiebolaget P. R. Rabe att vara ledamot av lagrådet under dess behandling av ifrågasvarande lagförslag.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av professorn Thore Engströmer.

Förslaget föranledde följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter:

1 §.

Bankdirektören Rabe:

Det i 2 mom. förekommande stadgandet om anstånd under en kalendermånad från förfallodagen med betalning av gäld förfallande
Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 1 saml. 194 häft. (Nr 274.) 3

under tiden 7 september—6 oktober har, enligt chefens för justitiedepartementet yttrande till statsrådsprotokollet, tillkommit för att undvika en alltför stor anhopning av gäld, som förfaller till betalning samtidigt. Även med erkännande av det berättigade i stadgandets syfte synes det dock kunna ifrågasättas, huruvida de ekonomiska förhållandena inom landet för detta syftes uppnående nu påkalla ett så avsevärt framskjutande av den tidpunkt, då gäldenärer icke vidare få begagna sig av ett i lag medgivet betalningsanstånd, vilket med hänsyn till de olägenheter, som i andra avseenden äro därmed förknippade, icke bör bibehållas längre, än som är oundgängligen nödigt. Den tid efter den 6 september, varunder förfallande gäld ej behöver betalas förr än efter en månads förlopp, bör utan fara för åsidosättande av nödig varsamhet kunna begränsas till fjorton dagar och således bestämmas till 7—20 september.

Lagrådets övriga ledamöter:

Avgörandet av frågan, i vilken omfattning ett utsträckt moratorium är av nöden för ernående av en lämplig avveckling av det nu gällande, är naturligtvis beroende därav, huru man bedömer det ekonomiska läget för ögonblicket och utsikterna för den närmaste framtiden. Ehuru vi helt naturligt icke kunnat ingå på ett dylikt bedömande, hava vi dock velat betona vikten av, att det utsträckta moratoriet icke gives en större omfattning än som av förhållandena med nödvändighet betingas.

Regeringsrådet Thulin:

Det torde väl få antagas, att med bestämmelserna om moratorium endast avsetts betalning av gäld i *penningar*. Då detta emellertid ej otvetydigt framgår av de använda ordalagen och tvekan särskilt lär kunna uppstå i sådana fall, då betalning skall ske dels i penningar och dels i varor, synes skäl föreligga att i lagen uttryckligen angiva, att densamma ej har avseende å betalning, som skall erläggas i varor.

2 §.

Lagrådet:

Då bland undantagen från anstånd upptagits avgifter för telegram, synas för fullständighetens skull böra bland dem angivas jämväl postavgifter, för vilka ju kredit kan vara lämnad.

Såsom ersättningar på grund av försäkringsavtal kunna möjligen betraktas jämväl belopp, som i anledning av försäkringsavtal till försäkringstagaren utgår vid återköp av livförsäkring eller som förskott mot säkerhet i försäkringsbrevet. Anstånd med utbetalning av ifrågakommande belopp skulle under sådan förutsättning icke vara given. Livförsäkringsgivarne äro emellertid i allmänhet förpliktade till dylikt återköp eller förskottsersättning. Att nämnda förpliktelser skola omfattas av moratoriet torde vara avsett. För undvikande av missuppfattning angående lagens innehåll i detta avseende synes till stadgandet om undantagande av ersättningar på grund av försäkringsavtal böra fogas ett tillägg, varigenom klargöres, att det ej avser ifrågakomna belopp.

4 §.

Bankdirektören Rabe:

Då i bank insatta medel, som efter uppsägning förfalla till betalning under moratorietiden, i själva verket, sedan de förfallit, äro likställda med medel innestående å vista, lära dylika medel i förevarande avseende efter förfallotidens inträde böra behandlas på enahanda sätt som de sistnämnda och sålunda kunna av insättare till fullo uttagas. En behandling av medel, insatta å sparkasseräkning, på enahanda sätt som medel, insatta i sparbänk, torde dock av praktiska skäl kunna försvaras.

Lagrådet:

Sista stycket i förevarande paragraf avser enligt ordalagen endast medel, som äro insatta att återbetalas viss tid efter uppsägning. Uppenbart böra emellertid på lika sätt behandlas dylika medel och sådana, som insatts att återbetalas å viss redan vid insättningen bestämd dag. En sådan likställighet bör fördens skull genomföras, vare sig stadgandets innehåll i övrigt bibehålles eller ändras i överensstämmelse med vad ovan av en ledamot av lagrådet ifrågasatts.

6 §.

Lagrådet:

Enligt första stycket i denna paragraf skulle en borgenär, ehuru gäldenären åtnjuter anstånd med betalningen av hans fordran, äga rätt att erhålla utmätning för fordringen, om han därom gjort ansökan före

anståndstidens början. Denna bestämmelse synes icke fullt instämma med moratoriets innebörd och kunna medföra i viss mån obilliga konsekvenser. Utgår man från synpunkten att borgenären bör äga rätt att få utmätning för att på sådant sätt skaffa sig säkerhet för sin fordran och skydda sig mot gäldenärens obehöriga dispositioner rörande honom tillhörig egendom, skulle man i själva verket icke kunna stanna vid att lämna utmätningrätt allenast där ansökningen skett före anståndstiden. Och utmätningen kan medföra, att även andra borgenärer kunna uppträda mot gäldenären för att få honom försatt i konkurs. Faran för en dylik eventualitet ligger under ifrågavarande förhållanden närmare än eljest. Egendomsvärdena äro i regel i hög grad nedsatta, och vid en under anståndstiden verkställd utmätning skulle fördenskull egendom i betydligt större omfattning än eljest behöva tagas i anspråk för att motsvara fordringsbeloppet. Skall gäldenären undgå utmätningen genom betalning av skulden, har han att fullgöra en skyldighet, varmed lagen givit honom anstånd och vartill han oftast kan anskaffa medel endast genom svåra uppoffringar. Lagrådet anser fördenskull, att under anståndstiden utmätning för fordringen icke i något fall må äga rum.

Andra stycket i förevarande paragraf synes kunna giva anledning till tvekan, huruvida en ansökan om konkurs av den i 4 § konkurslagen nämnda anledning, vilken gjorts före anståndstiden, bör, oberoende av anståndet med gäldandet av sökandens fordran, vinna prövning, eller om under anståndstiden gäldenären jämväl i ty fall ej må försättas i konkurs. Det senare är enligt lagrådets tanke det riktiga och torde även vara avsett. För tydlighets vinnande synes en jämkning i stadgandets avfattning önskvärd.

7 och 8 §§.

Lagrådet:

Sedan i 7 § stadgats, att om anstånd med betalning av gäld av gäldenären begagnas, ränta för tid efter gäldens förfallodag, som må vara utfäst, icke skall utgå, har man uppenbarligen tänkt sig, att genom bestämmelserna i 8 § skulle sättas i stället en ränta efter sex procent. Så har emellertid icke för varje fall skett. I 7 § avses varje gäld, i 8 § däremot allenast gäld, för vilken viss förfallodag är bestämd. Av dessa bestämmelser har således uppkommit den helt visst ej avsedda följden, att, om för en vid anfordran förfallen gäld ränta är utfäst,

sådan icke efter förfallodagen åtnjutes under den tid gäldenären begagnar sig av medgivet anstånd med betalningen av gälden.

Men även i andra hänseenden synas de i förevarande paragrafer meddelade föreskrifter angående ränta vara otillfredsställande. Av stadgandet, att å gäld, som å viss dag förfaller, skall beräknas ränta även för de fall att ränta är utfäst efter en i lagen fixerad räntefot, skulle följa, å ena sidan att en gäldenär, som utfäst sig att betala högre procent än den sålunda stadgade, skulle komma i åtnjutande av en nedsättning i vad han utfäst, och å andra sidan att exempelvis en bank, som med åberopande av lagens medgivande om anstånd innehåller utbetalningen av en insättares tillgodohavande å sparkasseräkning, finge för tillgodonjutande av denna förmån betala en extra ränta utöver vad vid insättningen av medlen tagits i beräkning. Någon anledning, varför ränta under anståndstiden å gäld, för vilken ränta är utfäst, skulle utgå efter annan grund än avtalet innehåller, synes i allmänhet näppeligen förefinnas. En begränsning uppåt synes dock skäligen böra göras i sådant hänseende att om högre ränta än den för lånetiden stadgade skulle vara betingad för tiden efter förfallodagen i händelse betalning då ej följer, dylik förhöjning av räntefoten ej skulle få under anståndstiden äga tillämpning, i den mån den särskilda räntan överstege sex procent.

Den i 8 § meddelade bestämmelse rörande ränteberäkningen å växlar, med vilkas betalning anstånd åtnjutes, lärer åsyfta det växelkonto, som av riksbanken fastställles i fråga om växlar, ställda att betalas efter högst tre månader. Då såsom bekant riksbanken jämväl fastställer viss räntefot att tillämpas vid diskontering av växlar ställda att betalas efter längre tids förlopp, synes stadgandet icke med nöjaktig tydlighet angiva vad därmed åsyftas.

Stadgandet i 8 §, att om gäldenär, som redan enligt den utfärdade moratorielagen åtnjutit anstånd, begagnar sig av ytterligare anstånd, vartill förevarande förslag avser att bereda honom tillgång, han skall vara pliktig att gälda ränta även för den tidigare anståndstiden, synes icke kunna godkännas. Prövas ytterligare anstånd med gäld av ifrågasvarande slag böra äga rum, kan ej skäligen med förmånen att få åtnjuta sådant förknippas ett dylikt villkor. Stadgandet skulle tvivelsutan verka synnerligen ojämnt och därigenom framstå såsom orättvist. De ekonomiskt svaga skulle drabbas av en tunga, från vilken de starkare säkerligen skulle frigöra sig.

Lagrådet hemställer, att ifrågasvarande båda paragrafer omarbetas i enlighet med de nu gjorda erinringarna.

Regeringsrådet Thulin:

Det undantag från skyldigheten att betala ränta, som stadgats beträffande den, som å exekutiv auktion inropat fast egendom eller fartyg, som i 94 § utsökningslagen omförmäles, synes mig kunna medföra sådana ingrepp i borgenärernas rätt, att det icke skäligen bör upprätthållas.

9 §.

Lagrådet:

Från det i förevarande paragraf stadgade förbudet mot försäljning under tiden från och med den 7 september till och med den 6 oktober innevarande år av egendom, som är utmätt eller hör till konkursbo, äro visserligen en del undantag medgivna. Men även om hänsyn tages till dessa undantag, måste förbudet anses gå alltför långt. Detsamma vilar tydligen på den förutsättningen, att under de förhållanden, vilka be-tingat, att anstånd med betalning av gäld funnits böra äga rum, till följd av den allmänna värdeminskningen en realisation icke kunde ske utan väsentlig skada för borgenär eller gäldenär. Uppenbart är emellertid, att berörda förutsättning ingalunda alltid är för handen. I fråga om vissa varor såsom spannmål, stenkol och andra dylika förnödenheter torde utsikterna till en försäljning med gynnsamt resultat snarare vara större under ovan omförmälda tid än i vanliga fall. Och beträffande andra varor, exempelvis så kallade säsongvaror, kan för visso ett dröjsmål med försäljningen ofta medföra en betydande nedgång i deras värde, som icke uppväges av det ekonomiska uppsving, som må hava inträtt vid förbudstidens utgång. Även om sådana fall som de nu nämnda icke föreligga, synes skäl ej finnas att hindra försäljning, därest de, vilkas rätt är beroende av försäljningen, samtycka till densamma.

Möjlighet bör därför beredas att under förbudstiden sälja utmätt eller till konkursbo hörande egendom, då sådant ur nu angivna synpunkter bör få ske.

Med hänsyn till de svårigheter, som i ett stort antal fall torde visa sig för inhämtande, vad angår försäljning av fast egendom, av samtliga vederbörandes samtycke, och då ur ovan först framhållna synpunkt något praktiskt behov av snabb realisation av fastighet näppeligen lär göras sig gällande, synes man kunna stanna vid att låta det utvidgade medgivandet att sälja omfatta allenast lös egendom. I fråga om egendom, som hör till konkursbo, synes försäljning böra vara medgiven, om borgenärerna i vanlig ordning därom besluta samt beslutet

biträdes av gode männen eller sysslomännen samt efter gäldenärens hörande av rättens ombudsman. Kan beträffande utmätt lös egendom borgenär icke vinna gäldenärens samtycke till försäljningen, torde det kunna överlämnas åt överexekutor att avgöra, huruvida försäljning med hänsyn till de stadgade förutsättningarna bör äga rum.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 28 augusti 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Hasselrot anmälde lagrådets utlåtande över det genom Kungl. Maj:ts beslut den 24 i denna månad till lagrådet remitterade förslag till lag om utsträckt anstånd med betalning av gäld.

Efter att hava redogjort för utlåtandets innehåll yttrade föredragande departementschefen:

»I likhet med den sakkunnige, vilken såsom ledamot av lagrådet deltagit i behandlingen av föreliggande lagförslag, håller jag före, att man utan åsidosättande av nödig varsamhet kan begränsa det föreslagna stadgandet om anstånd med betalning av gäld, som icke avses i den nu gällande moratorielagen, såtillvida, att den gäld, som förfaller

efter den 20 september 1914, för närvarande lämnas åsido. Likaledes är jag ense med nämnda ledamot av lagrådet därom, att medel, insatta å bankräkning, böra få fritt disponeras av insättarne allenast med visst undantag i fråga om sparbanks- och sparkasseräkningar. Vidtages sådan ändring i förslaget, har därigenom jämväl den av lagrådet vid 4 § anmärkta oegentligheten blivit avhjälpt. De erinringar i övrigt, varom lagrådets ledamöter förenat sig, synas mig vara av beskaffenhet att böra beaktas.»

Föredragande departementschefen uppläste härefter det i enlighet med vad ovan anförts avfattade förslaget till lag om utsträckt anstånd med betalning av gäld; och hemställde föredragande departementschefen, att förslaget måtte föreläggas riksdagen till antagande.

Denna hemställan, som biträdades av statsrådets övriga ledamöter, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Israel Myrberg.